

mowania mógłby pozostać ten sam). Fakt, iż w książce wyczuwalna jest atmosfera pewnego moralnego chaosu wywołana przez konflikty polityczne w niczym nie ujmuje jej wartości i świadczy jedynie o tym, że W. Kocluchin starał się nie tyle wyjaśnić istotę tych konfliktów, ile rozjaśnić

sytuację, która wówczas wydawała się chaotyczna i niezrozumiała. Dlatego też recenzowana książka wydaje się być czymś więcej niż tylko rozprawą naukową: jest ona wyrazem niepokoju o rzeczywistość i równocześnie próbą odpowiedzi na pytanie, na ile niepokój ten jest uzasadniony.

Erika Lalíková

Človek v kontexte kultúrnych zmien

Человек в контексте культурных перемен

Sabina Tolnaiová a Slavomír Gálik (ed.), Zborník, *Človek, kultúra, hodnoty*
Vydavateľstvo IRIS, Bratislava 2002

Zborník „**Človek, kultúra, hodnoty**” je publikáciou prezentujúcou 42 príspevkov slovenských a českých filozofov, ktoré odzneli na rovnomennej vedeckej konferencii usporiadanej Slovenským filozofickým združením v spolupráci s Katedrou filozofie Fakulty humanistiky TU v Trnave. Medzinárodná konferencia sa konala v dňoch 12. – 14. septembra 2001 na Píle, neďaleko malebného mestečka Modra. Vyše 80 účastníkov v štyroch pracovných sekciách prezentovalo svoje názory k vybraným filozofickým otázkam z rôznych aspektov a pozícií. Zborník je už na prvý pohľad heterogénnou mozaikou reflexií a čiastkových analýz autorov na dané témy. Odkrýva nové pohľady a možnosti, ktoré sa vynárajú pred ľudstvom

žijúcim na prahu 21. storočia. Človek, cez prizmu doby nahliada do odkazu minulosti, analyzuje prítomnosť a varuje pred „scestiami“, ktoré môžu ovplyvňovať budúcnosť.

Bezprostredne aj pod vplyvom tragických udalostí z 11. septembra 2001, ku ktorým došlo v USA, vo väčšine štúdií rezonovala najmä etická a axiologická problematika. Preferovanou témou sa stali otázky komunikácie, vzájomného dialógu medzi jednotlivcami a jednotlivými kultúrami. Prezentovala sa potreba tolerancie, solidarity, ale aj nevyhnutnosť sústredeného boja proti agresii, násiliu a zlu.

Úvodné prednášky *Jána Letza* „**Moderný a postmoderný človek – príčiny a povaha jeho krízy**”

a *Heleny Hrehovej* „**Filozofia hodnôt a aktualizácia cností v kultúre 21. storočia**” predznamenalí potrebu sústredeného prístupu k človeku, k hľadaniu jeho miesta a postavenia vo svete, návrat k postupne sa vytrácajúcim hodnotám a cnostiam. J. Letz apeloval na dôležitosť radikálneho nastolenia problematiky človeka v jeho celistvosti, čo by mala podľa neho nevyhnutne zabezpečiť nová, evolučná ontológia. H. Hrehová poukázala na prebiehajúcu krízu postmodernej pragmatickej filozofie, ktorá neumožňuje obohatiť myslenie a cítenie človeka o nové motívy a perspektívy. Bezperspektívnosť východísk, ktoré nám dnešné filozofické systémy „ponúkajú”, môže – podľa Hrehovej – prelomiť len návrat k morálnej filozofii.

V sekcii „**Človek**”, ktorá patrila k najpočetnejším, odznali rôznorodé príspevky autorov „mapujúcich” problém človeka z antropologických, etických, historických, sociálnych a iných aspektov. Nachádzame tu práce špecifikujúce potrebu celistvosti skúmania človeka (J. Letz); nahliadania do skúmanej problematiky cez prizmu názorov L. Feuerbacha (J. Feber), L. Stefaniniho (A. Rajský), M. Bubera (M. Ferjanc), R. Guardiniho (K. Glasová), K. Jaspersa a jeho interpretácie Kantovho mierového projektu (Ľ. Belás), či mladších štúrovcov (E. Lalíková). Na základe analýz ťažiskových koncepcií z dejín filozofie uvažujú autori o potrebe vytvorenia novej teórie človeka

a osoby (U. Wollner). Všímajú si odkázanosť človeka na spolubytie (A. Slavkovský), podoby nesmrteľnosti dostupné človeku (E. Truchlíková), ako aj vzťah starý človek a rodina (A. Bačíková). Podoba času ako „obrazu večnosti“ (P. Labuda) je doplnená o pohľad človeka žijúceho v čase virtuálnej reality (I. Šimo). Autorov zaujala reflexia miesta človeka vo vesmíre (A. Rác, V. Skalský), problém socio – synergie (D. Turan), ako aj mystiky – ako výzvy pre človeka v treťom tisícročí (S. Gálik).

V sekcii „**Kultúra**” odznali príspevky analyzujúce podstatu kultúry z hľadiska synkritizmu (J. Piaček), ale napr. aj politickej etiky a politickej teológie (A. Dufferová). Aktuálnymi sa ukazujú filozoficko-antropologické východiská ponímania kultúry (J. Šlosiar), problém hľadania dialógu (J. Pauer), slobody a duchovného hľadania (A. Slavkovský). Autori citlivo vnímajú súčasné aspekty pohľadu na kultúru a vzdelávanie (S. Tolnaiová), hľadajú podstatu problému historickej kultúry v postmodernej dobe (J. Šuch), vyjadrujú názor k „právom na bludy” (T. Hauer). Všímajú si, akým spôsobom sa mení ľudská individualita v kontexte kultúrnych zmien (J. Petrucijová) a ako je možné interpretovať krízu, v ktorej sa Európa posledné storočie ocitá z hľadiska filozofie dejín (R. Sťahel).

Interpretácia hodnôt v reflexiách novoplatonika M. Ficina (A. Ondrejková), B. Pascala a K. Daněka (I. Hrašková), J. Maritaina (H. Hre-

hová), Benthama a Milla (J. Miedzgová), Wittgensteina (A. Remišová) – rozpútala pútavú diskusiu v sekcii „**Hodnoty**“. Od počiatkov formovania filozofie u siedmich mudrcov (M. Porubjak), cez problematiku globalizácie (M. Márton), dialógu a kritickej reflexivity (L. Tkáčik) si autori všímajú problémy environmentálne zodpovednejšej humanizačnej stratégie (D. Špirko), ako aj mravno – environmentálnych východísk duchovných hodnôt (J. L. Veverka). Zaujímavým príspevkom je aj problém pojednávajúci o ostrakizme v súčasnom športe (J. Oborný).

Početne najmenšia sekcia, úzko špecifikovaná na problém „**jazyka**“, priniesla vo svojich rokovaniach rad nových pohľadov na problém epistemickej privilegovanosti (v kontexte feministickej teórie) (E. Farkašová), všimla si vznik jazykových referencií o fenomenálnych kvalitách vedomia (E. Burian), ako aj postavenia jazyka ako kultúrálnej skúsenosti klasifikácie sveta

(A. Démuth). Diskutujúcich zaujal problém skepticizmu z hľadiska interpretácie epistemologických schém 20. storočia (M. Szapová), problém intuitívnej mysle (v súvislosti s tým, čo priniesol dynamický rozvoj kognitívnych vied) (J. Rybár). Rozprava v tejto sekcii bola zavŕšená reflexiou problému straty jazyka a s ním spojenou stratou kultúry (A. Démuth).

Predložený útržkovitý pohľad na stránky zborníka snád' najlepšie ilustruje pestrosť a rôznorodosť príspevkov, ktoré čitateľa privádzajú do prostredia filozofického myslenia autorov pôsobiacich prevažne na akademickej pôde na Slovensku a v Čechách. Úvahy, ktoré často (hoci torzovito) poukazujú – v konečnom efekte – na potrebu prelomenia izolovanosti a snahu „premostiť“ jednotlivé idey a názory, aby neostali zabudnuté na stránkach kníh a časopisov, ale mohli a smeli oslovovať a inšpirovať ďalšie generácie filozofov (a nielen ich).

Anna Chęćka-Gotkowicz

Estetyczne spojrzenie na świat

Эстетический взгляд на мир

Bohdan Dziemidok, *Główne kontrowersje estetyki współczesnej*, PWN, Warszawa 2002, s. 332

Jeśli nawet uznamy za przesadne stwierdzenie Artura Danto, że „filozo-

fia sztuki jest sercem filozofii”, to nie ulega wątpliwości, że nowocześnie